

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ

Маъруза: ТАМОМ БЎЛМАГАН ЖИНОЯТЛАР (1 соат)

Маърузачи: Ахраров Б., Салаев Н., Камалова Д.

1. МАЪРУЗАНИНГ НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг мақсади шундан иборатки, тамом бўлмаган жиноятлар тушунчаси, белгилари, турлари, дастлабки жиноий фаолият учун жавобгарлик масаласи, жиноятга тайёргарлик кўриш ва унинг турлари, жиноят содир этишга суиқасд қилиш ва унинг турларини ўрганишдан иборат. Маърузада жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш масаласига алоҳида эътибор қаратилади. Маъруза якунида тамом бўлмаган жиноятлар билан боғлиқ бўлган назарий ва амалий муаммолар муҳокама қилиниб, улар юзасидан фикр-мулоҳазалар айтилади.

Маъруза натижасида талаба:

- чекланган вақт доирасида ўзлаштирилган ўқув материални конструктив баён қилиш қобилияти;
- амалий мисоллар (фактлар) билан мустаҳкамланган важлар билдириш ва гуруҳда ишлаш кўникмаси;
- танқидий фикрлаш, оппонентни эшитиш ва ўз жавобини тегишли ҳуқуқий атамалар кўллаган ҳолда асослаш;
- дастлабки жиноий фаолият учун жавобгарлик масаласи, жиноятга тайёргарлик кўриш ва унинг турлари, жиноят содир этишга суиқасд қилиш ва унинг турларини масалалар орқали аниқлай олиш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Жиноят содир қилиш босқичлари деб - ижтимоий хавfli қилмиш содир этилишини ифодаловчи ҳаракатлар босқичининг мажмуига айтилади.

Жиноятга тайёргарлик кўриш - шахснинг қасддан қилинадиган жиноятни содир этиш ёки яшириш учун шарт-шароит яратувчи қилмиши ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра содир этилиши бошлангунга қадар тўхтатилиши.

Жиноят содир этишга суиқасд қилиш - шахснинг қасддан содир этадиган жинояти бошланиб, ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра охирига етказилмай қолиши.

Жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш - шахс жиноятга тайёргарлик кўриш ҳаракатларини ёки жиноят содир этишга бевосита қаратилган ҳаракатларни охирига етказиш мумкинлигини англаган ҳолда тўхтатиши, шунингдек жиноий оқибат келиб чиқиши мумкинлигини англаган ҳолда, шундай оқибат келиб чиқишининг олдини олиши.

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

Тамом бўлмаган жиноят тушунчаси ва турлари ёритиб ўтилади. Талабаларнинг эътибори, жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш масаласига қаратилади.

Тамом бўлмаган жиноятлар учун жавобгарлик масаласи амалий мисоллар ва казуслар муҳокама қилинади.

4. АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ:

Жиноятга тайёргарлик кўришнинг объектив ва субъектив белгилари мавжуд бўлиб, улар қуйидаги ҳаракатларда ифодаланиши мумкин.

Объектив белгиларига:

- жиноят содир этиш воситаларини;
- жиноят иштирокчиларини излаб топиш;
- жиноят содир қилиш учун келишиш;
- жиноят объектига тажовуз бошланмасдан ташқи таъсир туфайли тўхталиши.

Субъектив белгисини эса- жиноятнинг тўғри қасддан содир этилиши ташкил этади.

Жиноятга суиқасд қилишнинг ҳам - объектив ва субъектив белгилари мавжуд бўлиб, улар

куйидагиларда ифодаланади.

Объектив белгиларига:

- суиқасд жиноят содир этишга бевосита йўналтирилган ҳаракатни ифодалаш;
- жиноят қонуни билан қўриқланадиган объектларга қарши қаратилган тажовузнинг бошланиши;
- жиний ҳаракат шахсга боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра охирига етказилмаслиги.

Субъектив белгисини эса - жиноятга суиқасд фақатгина, *тўғри қасддан* содир этиладиган жиноятларда мавжуд бўлишида ифодаланади.

моддий таркибли жиноятларда суиқасд - шахснинг ўйлаган *ижтимоий хавфли оқибати келиб чиқмаслигида* ифодаланса;

- **формал таркибли жиноятларда эса** - шахс қилиши лозим бўлган ҳаракатларини *тўлиқ бажара олмаслигида* ифодаланади.

Жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш икки асосий белги:

- *ихтиёрийлик ва узил-кесиллик* (қатъийлик) билан тавсифланади.

Ихтиёрийлик деганда – шахс ўзи бошлаган жиний ҳатти -ҳаракатини охирига етказиш имкони борлигини англаган ҳолда ўз хоҳиши билан ҳеч қандай ташқи таъсирларсиз тўхтатиши тушунилса;

Қатъийлик деганда эса - шахснинг жиний фаолиятини вақтинча тўхтатганлиги эмас, балки охирига етказиш учун тўла имкониятлар борлигини англаган ҳолда жиний фаолиятини давом эттиришдан бутунлай воз кечганлигини англатади.

ҚОЛГАН МАСАЛАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚИБ ТАЙЁРЛАШ.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ (2 соат):

1. Тамомбулган жиноятлар тушунчаси.
2. Жиноят ҳуқуқида жиноят қилиш босқичлари тушунчаси ва турлари.
3. Жиноятга тайёргарлик кўриш.
4. Жиноятга суиқасд қилиш.
5. Жиноятга тайёргарлик қилганлик ва суиқасд қилганлик учун жавобгарлик.
6. Жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш.

6. КАЗУСЛАР:

1. Ш. рашқдан собиқ хотинининг эрини ўлдирмоқчи бўлди. Шу мақсадда икки стволи ҳам ўқланган ов милтиғи билан қуролланди. Кўчада Ч.ни учратган Ш. унга яқин масофадан бир стволдан ўқ узади, аммо ўқ тегмайди. Ч.нинг юзидаги қўрқувни кўриб, Ш. иккинчи стволдан ҳавога қарата ўқ узиб, жўнади. Терговчи Ш.нинг ҳаракатини ЖКнинг 25-модда ва 97-моддаси 1-қисми билан квалификация қилади. Ҳимоячининг фикрича, 26-моддага асосан Ш. жиний жавобгарликка тортилмаслиги керак. Сизнинг фикрингиз қандай?

2. К. ўзининг ичкиликбоз эрини йўқотиш учун уни заҳарламоқчи бўлади. Шу мақсадда у ичига ўлдирадиган дозада заҳар солиб, иккита котлет тайёрлади. Кечки овқат пайтида К. заҳарланган котлетларни эрининг олдига қўйди. Аммо эри дўстиникида овқатланганини айтиб, котлетларни емади.

Терговчи К.нинг ҳаракатини ЖКнинг 25, 97-моддаси 1-қисми билан квалификация қилди. Ҳимоячи эса К. 26-моддага асосан жиний жавобгарликка тортилмаслиги керак, чунки у эрини котлетларни ейишга мажбурламаган, дейди. Ҳимоячининг фикри тўғрими?

3. В. уни шантаж қила бошлаган жазманини ўлдиришга қарор қилди. Шу мақсадда Г.ни заҳарланган пирожний билан меҳмон қилди. Аммо заҳар таъсир қила бошлагач, В. Н.га

ошқозонини ювишга ёрдам бериб, “Тез ёрдам” чақирди, уни захарламоқчи бўлган захарнинг номини айтди. Шифокорларнинг ҳаракати билан Б.нинг ҳаёти сақлаб қолинди.

Терговчи В.нинг ҳаракатини ЖК 25-модда, 97-модда 1-қисми билан квалификация қилди. Ҳимоячи эса В.нинг ҳаракатида жиноят содир қилишдан ихтиёрий қайтиш бор деб, ЖК 26-моддасига кўра, жиний жавобгарликка тортилмаслигини айтди. Ҳимоячининг фикри қонунда асосланганми?

4. Вояга етмаган Ч. балкон орқали кўшнисини М.никига кириб, япон фотоаппаратини ўғирлаган ва жавобгарликдан кўрқиб, Ч. ўғирлаган буюминини қайтармоқчи бўлди. У яна М.нинг хонадонига кириб, фотоаппаратни ўз жойига қўймоқчи бўлганда, хонадон эгаси томонидан ушланди.

Терговчи Ч.нинг ҳаракатини ЖКнинг 169-модда 3-қисми “б” банди билан квалификация қилди. Ҳимоячи эса ЖКнинг 26-моддасига кўра, жиний жавобгарликка тортилмаслигини айтди. Бу борада сизнинг фикрингиз қандай?

5. К. собиқ хотинининг уйига никоҳ муносабатларини тиклашни сўрашга келди. Рад жавобини эшитган К. ошхона столи устидан пичоқни олиб хотинининг бошига уриб, пешонасига жароҳат етказди. Кейин бошқа уйига қувиб ўтиб: “Қайтсанг-қайтдинг, бўлмаса ўлдираман”, деб бўға бошлади. Хотини: “Болалар ким билан қолади”, деганидан кейин К. жабрланувчини қўйиб юбориб, қайтиб кетди.

Суд тиббий экспертизаси жабрланувчига енгил шикаст етганини аниқлади. Жабрланувчининг собиқ эринини жиний жавобгарликка тортмасликларини сўрапти. Жабрланувчининг илтимосини қондиришга асос борми?

ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Рустамбаев М.Ҳ. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. Умумий қисм. I том: Жиноят тўғрисида таълимот. – Т.: Илмзиё, 2011. – 400 б.
2. Rustamboyev M.H. Jinoyathuquqi (umumiyqism). Oliy o'quv yurtlari uchundarslik. – Toshkent: TDYI, 2006.
3. Кабулов Р., Якубов А.С., Шакуров Р.Р. ва бошқалар. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Услубий материаллар.—Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2004.—53 б.
4. Усмоналиев М., Бақунов П.Б. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Олий ўқув юртлири учун дарслик. —Т., «Янги аср авлоди», 2010, 664 бет.
5. <http://www.lex.uz>
6. <http://www.tsul.uz>
7. <http://www.norma.uz>
8. <http://www.gov.uz>
9. <http://www.legislature.ru>
10. <http://www.law.uk.edu>
11. <http://www.juristlib.ru>
12. <http://www.crime-research.ru>